

4171 - Színpadtechnikai emelő-berendezések-kezelői vizsga esetén

1. Mit nevezünk emelőgépnak? Csoportosítsa az emelőgépeket! Beszéljen jellemzőikről! Milyen munkák végezhetők el a különféle emelőgépekkel?

1. Mit nevezünk emelőgépnak?

Emelőgépnak nevezzük azokat a gépeket, amelyek **terheket vagy személyeket emelnek, süllyesztenek, vagy helyzetüket megváltoztatják** (pl. vízszintesen mozgatják).

 Fő feladatuk: a teher biztonságos és hatékony mozgatása az adott munkaterületen.

---

2. Az emelőgépek csoportosítása

Az emelőgépeket többféleképpen is csoportosíthatjuk, például **működési elv, mozgás iránya, felhasználás célja** alapján.

I. Mozcásuk szerint:

Típus	Jellemző
Függőleges mozcátású	Csak fel-le mozcognak (pl. emelőasztal, ollós emelő)
Vízszintes és függőleges	Emelnek és szállítanak (pl. daruk, targoncák)

II. Felépítésük szerint:

Típus	Példa	Jellemzők
Fix telepítésű gépek	Híd- vagy bakdaru, liftek	Egy helyen rögzítve
Mobil emelőgépek	Teleszkópos rakodó, autódaru	Mozgathatók, gyakran önjárók
Szerelhető, ideiglenes gépek	Állványemelő, mobil csörlő	Átmeneti használatra

---

III. Működési elv szerint:

Típus	Meghajtás
Kézi működtetésű	Emberi erő (pl. kézi csörlő)
Mechanikus	Fogaskerekes, láncos megoldás
Hidraulikus	Folyadékkal működő rendszer (pl. ollós emelő)

Típus	Meghajtás
Elektromos	Villanymotor hajtja (pl. elektromos targonca)

IV. Rendeltetésük szerint:

Csoport	Példák
Teheremelő gépek	Daruk, csörlők, targonca, bakdaru, emelővillás rakodó
Személyemelő gépek	Ollós emelő, személyemelő kosaras gépek
Különleges emelőgépek	Autóemelő, lift, csatornaemelő stb.

3. Emelőgépek jellemzői

Jellemző	Jelentése
Teherbírás (kg vagy t)	A maximálisan emelhető súly
Emelési magasság (m)	A legnagyobb magasság, ahova felemelhető a teher
Gép tömege	Saját súly, ami befolyásolja a stabilitást
Mozgási sebesség	Az emelés vagy mozgás gyorsasága
Meghajtás típusa	Kézi, elektromos, hidraulikus stb.
Üzemeltetési terület	Kültér, beltér, építkezés, útépités, csarnok stb.

4. Milyen munkák végezhetők emelőgépekkel?

Munkatípus	Alkalmazott gép
Építőanyag emelés, mozgatás	Daruk (torony-, mobil-, autódaru)
Közműépítés, árkok kialakítása	Gémes emelők, csörlők
Magasban végzett szerelés, javítás	Személyemelő kosaras gépek
Anyagmozgatás raktárban	Targoncák, villás emelők
Járműemelés, szervizelés	Emelőpadok, hidraulikus emelők
Útkarbantartás, világítás szerelés	Kosaras emelő, ollós emelő

Összefoglalás táblázatban:

Fogalom	Meghatározás / példa
Emelőgép	Teher vagy személy mozgatására alkalmas gép
Csoportosítás	Mozgás, működés, felépítés, rendeltetés szerint
Fő típusok	Daru, targonca, csörlő, ollós emelő, személyemelő
Munkák	Rakodás, építés, szerelés, karbantartás

2. Mire használhatók a színpadtechnikai emelő-berendezések? Beszéljen a működésükről és működtetésükről!

A **színpadtechnikai emelő-berendezések** speciális emelőeszközök, amelyeket színházakban, koncerttermekben, rendezvényhelyszíneken és stúdiókban használnak a **díszletek**, **fénytechnikai elemek**, **hangszerek**, **színpadrészek** vagy akár **színészek** mozgatására, felemelésére, leengedésére.

Mire használhatók a színpadtechnikai emelő-berendezések?

Használati cél	Példa
Díszletek mozgatása	Háttérfalak, paravánok, forgószínpad részei
Fény- és hangtechnika emelése	Reflektorok, hangszórók, LED falak mozgatása
Zenekari árok emelése/süllyesztése	Kiemelhető vagy süllyeszthető színpadrészek
Szereplők látványos megjelenése	Színpadnyílásból történő kiemelés vagy lesüllyesztés
Forgószínpad mozgatása	Színpadrészek forgatása, pozícióváltása
Biztonságos szervizelés	Technikusi állványok emelése karbantartáshoz

A színpadtechnikai emelőberendezések főbb típusai

- Motoros csigasorok (láncos vagy drótköteles)**
  - Díszletelemek vagy lámpák függesztésére.
  - Elektromos motor működteti.
  - Csendes, precíz mozgás → előadás közben is használható.
- Színpademelők (hidraulikus vagy mechanikus)**
  - Emelőliftként működnek.
  - Teljes színpadrészt vagy zenekari árkot képesek emelni/süllyeszteni.
- Zsinórpádlás rendszerek**
  - Kézi vagy gépi vezérlésű köteles rendszerek díszletek mozgatására.
  - Függőleges mozgatásra szolgál a színpad fölötti térben.
- Lineáris mozgatórendszerek (pl. sínes kocsik)**
  - Vízszintes irányú mozgatás, pl. díszletek oldalirányú mozgatására.

Működésük és működtetésük

Működési elv:

- A mozgatót **villamos motor**, **hidraulikus henger** vagy **mechanikus csigasor** végzi.
- A motor egy **dobot vagy láncot** forgat, amelyen keresztül a kötél vagy lánc **emeli/süllyeszti** a terhet.
- A vezérlőrendszer lehet **kézi kapcsoló**, **programozható vezérlés**, vagy akár **digitális rendszer érintőképernyővel**.
- Mozgás **fokozatos**, **csendes**, **pontos** – előadás közben is használható.

Működtetés (kezelés):

Módszer	Leírás
Kézi vezérlés	Gombos vezérlőpult, joystick, nyomógomb
Digitális vezérlőpanel	Előre programozott mozgások, pozíciók
Számítógépes rendszer	Nagyobb színházaknál, automatizált díszletváltás
Távirányítás	Mobilpult, vezeték nélküli vezérlés speciális rendszereknél

 Fontos: A kezelést **képzett színpadtechnikus** végezheti, aki ismeri a rendszer terhelhetőségét, végállásait, és tudja kezelni az esetleges vészhelyzeteket.

Biztonsági szempontok

- **Túlterhelés elleni védelem** (pl. nyomatékkorlátozó)
- **Végálláskapcsolók** (megállítják az eszközt a mozgástartomány végén)
- **Leesés elleni védelem** (kiegészítő lánc, biztosítószerkezet)
- **Zajmentes működés** – ne zavarja az előadást
- **Rendszeres karbantartás** – fékek, motorok, csigák ellenőrzése

---

Összefoglalás

Fogalom	Jelentés / cél
Színpadtechnikai emelő	Díszlet, színpad, világítás mozgatása
Mozgás iránya	Függőleges vagy vízszintes
Hajtás	Villamos, hidraulikus vagy mechanikus
Működtetés	Kézi, digitális vagy számítógépes
Főbb veszélyek	Túlterhelés, leesés, emberi hiba
Biztonság	Túlterhelés-védelem, végállás, karbantartás

3. Mutassa be a színpadtechnikai emelő-berendezések szerkezeti felépítését, részeit!

A **színpadtechnikai emelő-berendezések** szerkezeti felépítése a funkciójuk szerint változhat (pl. díszletemelő, világítási rúdmozgató, zenekari árokemelő, süllyedő színpad), de közös jellemzőjük, hogy **biztonságosan, precízen és csendesen** kell működniük, akár előadás közben is.

Színpadtechnikai emelő-berendezések fő szerkezeti egységei

1. Hajtóműegység

Alkatrész	Funkció
Villamos motor	A gép mozgását végzi, csendes üzemmel.
Reduktor (áttétel)	Lassítja és nyomatékossá teszi a hajtást.
Fékberendezés	Megállítja a mozgást, megtartja a terhet.

A hajtómű gyakran tartalmaz beépített **biztonsági féket** is, amely áramkimaradás esetén automatikusan zár.

2. Emelőszerkezet (mozgatóegység)

Alkatrész	Funkció
Dob vagy csévélődob	Erre tekeredik fel a kötel vagy lánc.
Acélkötél / lánc / heveder	A terhet emeli vagy süllyeszti.
Vezetőcsiga / kötéilverető	Irányítja a kötel mozgását, megakadályozza a csavarodást.

3. Teherviselő szerkezet (mozgatott elem)

Alkatrész	Funkció
Tartórúd / emelőrúd	Erre rögzítik a díszletet, lámpát, stb.
Emelőplatform / süllyesztett padló	Zenekari árok vagy forgószínpad mozgatása.
Teherkampó / akasztóelem	A teher rögzítésére szolgál.

---

4. Vezérlőrendszer

Alkatrész	Funkció
Vezérlőpult / kapcsolószekrény	Itt történik a gép működtetése (emelés, süllyesztés).
Digitális vezérlő (PLC)	Programozható mozgások, biztonsági funkciók.
Távírányító / kézi vezérlő	Egyes rendszerekhez mobil vezérlés is tartozik.

A korszerű színpadgépek **automatizált vezérléssel** rendelkeznek, akár számítógépes színpadvezérlő rendszerhez csatlakozva.

---

5. Biztonsági berendezések

Alkatrész	Funkció
Végállaskapcsoló	Megakadályozza a túlcseválést.
Túlterhelés-jelző	Leállítja a gépet, ha túl nagy súlyt emelnének.
Sebességhatároló / csúszásgátló	Megakadályozza a hirtelen gyorsulást vagy csúszást.
Leesésgátló / másodlagos biztosító	A fő emelőkötel meghibásodása esetén megtartja a terhet.

Összefoglalás – Színpadtechnikai emelőberendezés részegységei

Fő egység	Részek	Funkció
Hajtómű	Villanymotor, fék, reduktor	Mozgás létrehozása
Emelőszerkezet	Dob, acélkötél/lánc, csigák	Teher mozgatása
Teherviselő elem	Tartórúd, emelőpadló, kampó	Díszlet vagy színpad mozgatása
Vezérlés	Kapcsolópult, digitális panel	Kezelés, mozgások irányítása
Biztonsági elemek	Végállaskapcsoló, túlterhelés-védelem, leesésgátló	Balesetmegelőzés

---

Érdekesség

A modern színházakban a színpadtechnikai emelőberendezések teljesen **automatizáltak**, és **előre programozott mozgássorokat** tudnak végrehajtani előadások közben, például:

- díszlet leeresztése egy jelenetváltáskor,
- világítási rúd mozgatása fényváltás miatt,
- zenekari árok süllyesztése a színpad alá.

5.Beszéljen a színpadtechnikai emelő-berendezésekkel végzett munkálatok veszélyeiről, hogyan lehet biztonságosabbá tenni ezeket a műveleteket?

A színpadtechnikai emelő-berendezésekkel végzett munkálatok látványosak, de **komoly veszélyforrások** rejtenek magukban, mivel nagy tömegű díszletelemeket, világítástechnikát vagy mozgatható színpadrészeket mozgatnak — sokszor **emberek felett, sötétben**, vagy **élő előadás** közben. Ezért az ilyen munkavégzésnél kiemelten fontos a **biztonságos üzemeltetés**.

VESZÉLYFORRÁSOK A SZÍNPADTECHNIKÁBAN

Általános veszélyek:

Veszély	Leírás
Lezuhanó teher	Díszlet, lámpa, emelvény leeshet kötél vagy lánc szakadása, hibás akasztás miatt.
Túlterhelés	A gép kapacitását meghaladó teher mozgatása → szerkezeti meghibásodás.
Nem megfelelő rögzítés	Rosszul rögzített díszlet vagy világítórúd megcsúszhat, eldőlhet.
Végálláskapcsoló hibája	A berendezés túlfut, csévélődob beszorul, a kötél összegabalyodik.
Váratlan elindulás	Elektromos hiba vagy hibás vezérlés miatt.
Személy a teher alatt	Ha valaki a díszlet vagy emelőszerkezet alatt tartózkodik → életveszély.
Kezelői hiba	Képzetlen vagy figyelmetlen kezelő balesetet okozhat.

HOGYAN LEHET BIZTONSÁGOSSÁ TENNI A MUNKAVÉGZÉST?

1. Műszaki biztonsági megoldások

Megoldás / eszköz	Funkció
Túlterhelés elleni védelem	Megakadályozza, hogy a berendezés a megengedett teher felett működjön.
Végálláskapcsolók	Leállítják a mozgatót a felső vagy alsó határnál.
Leesésgátló rendszer	A teher akkor sem zuhan le, ha a fő kötélszakad.
Fékek és blokkolók	Megtartják a terhet, ha a motor kikapcsol.
Állapotjelzők, vészleállító	Hibák azonnali észlelése, gyors leállítás lehetősége.

2. Személyi és munkavédelmi intézkedések

Intézkedés	Miért fontos?
Képzett, jogosult kezelő	Csak olyan személy használhatja, aki elvégezte a szükséges oktatást.
Rendszeres karbantartás	A hibák időben észlelhetők (kötélkopás, laza rögzítés stb.).
Munkaterület elhatárolása	A teher mozgásának útvonalán senki ne tartózkodjon.
Munkavégzés előtti ellenőrzés	A gép, kötélszet, akasztók, rögzítések átvizsgálása.
Kommunikáció	Pl. rádió vagy kézjelek használata a kezelő és színpadi személyzet között.
Előadás alatti mozgatás csak külön engedéllyel	Kiemelt biztonsági felügyelet szükséges.

3. Dokumentálás és szabályozás

- Ellenőrzési napló vezetése a karbantartásokról, vizsgálatokról.
- Teheremelési tervek, műveleti sorrendek előre elkészítése.
- Biztonsági utasítások kifüggesztése a kezelői helyen.

Összefoglaló táblázat

Terület	Intézkedés / eszköz
Veszélyforrás	Lezuhanó teher, túlterhelés, kezelői hiba
Műszaki biztonság	Végálláskapcsoló, leesésgátló, fék
Személyi biztonság	Képzett kezelő, biztonsági övezet kijelölése
Megelőzés	Előzetes ellenőrzés, teherpróba, vészleállító
Dokumentáció	Gépnapló, karbantartási jegyzőkönyv

